

Natur og vandmiljø, Planter, Heste, Kvæg

Dansk forskning gør os klogere på store dyrs adfærd og påvirkning af naturarealer

Det har længe været kendt at store græssende dyr er vigtige for at sikre biodiversiteten på naturarealer. Resultaterne af nyere dansk forskning viser vigtigheden af, at dyrene går på arealerne hele året i naturlige lave tætheder.

Viden om

Hvordan anvender man græsning til gavn for biodiversiteten?

Græsning med ekstensive husdyrracer er et vigtigt forvaltningsredskab til at efterligne et naturligt økosystem med græssende dyr og dermed opretholde de levesteder som vores vilde arter af dyr og planter er tilpasset til gennem evolutionen.

I planlægningen af forvaltningen, er det vigtigt at vide, hvordan dyrene opfører sig på arealet, hvad de æder og hvordan deres adfærd påvirker andre arter. Det er viden, som man i sidste ende skal bruge for at skabe en optimal forvaltning, der bedst muligt efterligner de naturlige græsningsprocesser og som gavner biodiversiteten.

 Resultater fra en række nyere forskningsartikler fra forsøg på Molslaboratoriet viser, at det ikke er

helt lige meget, hvordan man bruger sine dyr til græsning på naturarealerne. Faktisk viser forskningsresultaterne, at man ved naturlig græsning, hvor dyrene går ude hele året med lav dyretæthed, opnår en højere rigdom af plantearter, end når dyrene kun går ude i sommerperioden. Derudover giver forskningsresultaterne også et indblik i, hvad dyrene æder i løbet af året, samt hvordan dyrenes tilstedeværelse skaber levesteder for andre dyr og mikroorganismer.

Helårs- eller vintergræsning er det bedste alternativ til naturlig græsning

I et forskningsprojekt har man fundet ud af helårsgræsning med kvæg og heste med en varierende dyretæthed mellem 60-210 kg dyr pr. hektar har en positiv effekt på biodiversiteten (Bonavent et al., 2023). Undersøgelsen ligger fokus på effekten af forskellige afgræsningsscenarier, hvor der måles på planterigdom, forekomst af sjældne plantearter, ratioen mellem urter og græs, samt mængde af førne på arealerne. De forskellige scenarier tager udgangspunkt i henholdsvis helårsgræsning, vintergræsning, sommergræsning, slåning og frahegning.

Helt overordnet viste resultaterne, at græsning med ekstensive racer af kvæg (Galloway) og heste (Exmoor) skabte en betydelig højere planteartrigdom end behandlinger med udelukkende slåning eller urørte arealer.

Derudover fandt man, at helårs- og vintergræsning gav den største fremgang af sjældne plantearter, hvorimod sommergræsning gav den mindste fremgang. Vintergræsning havde ydermere den største effekt på at øge andelen af urter og mindske andelen af græs, hvorimod årlig slåning øgede andelen af græs.

Hvordan påvirker dyrenes fødevalg vegetationen?

En af årsagerne til at græsning og særligt helårs- og vintergræsning med Galloway-kvæg og Exmoor-heste virker, skyldes blandt andet dyrenes forskellige fødepræferencer.

I et andet forskningsprojekt fra Molslaboratoriet (Thomassen et al., 2023) har man indsamlet prøver af lort fra de Exmoor-heste og Galloway-kvæg, som lever hele året på Molslaboratoriets arealer. Lorte-prøverne kan nemlig via eDNA (environmental deoxyribonukleinsyre) fastlægge, hvad dyrene spiser ude på arealerne.

Ved at indsamle og analysere lorte fra alle årets måneder, kunne man se, at dyrenes fødepræferencer varierede igennem året mellem urter, græs, buske og træer.

I sommermånederne bestod hestenes kost mest af buske, urter og træer og tildeles også græs og om vinteren åd hestene klart mest træ- og buskvegetation. Heraf særligt eg og brombær.

For kvægets vedkommende viste resultaterne, at de i sommermånederne åd primært urter, men også buske og træer. Om vinteren åd de derimod næsten udelukkende buskvegetation og særligt brombær.

Studiet viste dermed, at særligt heste men også kvæg spiser vedplanter året rundt og ikke kun om vinteren. Særligt er brombær, der har grønne blade året rundt, en vigtig fødekilde om vinteren. Det kan derfor anbefales at inkludere skov og krat i naturprojekter med græssende dyr, da det øger fødeudbuddet til dyrene.

Græsning skaber levevilkår for andre organismer

Når føden så er blevet fordøjet og skal ud i den anden ende i form af kokasser og hestepærer skaber det grundlaget for et helt andet fødenet blandt mikroorganismer og invertebrater (hvirvelløse dyr) som f.eks. insekter.

Et tredje studie fra Molslaboratoriet (Sigsgaard et al., 2021) har ved brug af eDNA fundet op mod 54 forskellige arter af invertebrater (hvirvelløse dyr) i lort fra arealets helårsgræssende Galloway-kvæg.

I alt identificerede man 6 overordnede grupper af invertebrater (hvirvelløse dyr), som på forskelligvis er knyttet til lort fra dyrene. Grupperne bestod af:

1. Arter, som lever udelukkende af lorten
2. Rovdyrs-arter, som lever af at æde de andre invertebrater (hvirvelløse dyr)
3. Arter, som lever af de svampe, som er associeret med lorten
4. Arter, som anvender lorten som skjulested i løbet af døgnet
5. Arter, som lever parasitisk inde- eller udenpå koen
6. Arter, som ikke direkte er associeret med lorten eller koen, men som optræder på naturarealet.

Derudover fandt man også ud af, at der var forskel i artsammensætningen af invertebrater (hvirvelløse dyr) alt efter, om lorten lå på overdrev, eng eller skov. Det indikerer både, at temperatur og lysforhold er en definerende faktor for artsammensætningen af invertebrater (hvirvelløse dyr) i lort, samt understreger også vigtigheden af at samle varierende naturtyper under samme hegning, så dyrenes lort kan blive tilgængeligt på varierende naturtyper.

Konklusioner til anvendelse i naturforvaltningen

- Størst gavn for biodiversiteten opnår man ved helårsgræsning med en lav dyretæthed
- Helårsgræsning, samt vintergræsning kan godt lade sig gøre, da dyrene selv er i stand til at regulere deres fødepræferencer efter årstiden.
- Sammengræsning med ekstensive heste og kvæg (f.eks. Exmoor og Galloway) giver størst variation i landskabet fordi de har forskellige fødepræferencer.
- Særligt heste spiller en vigtig rolle i at holde buske, træer og græs nede.
- Helårsgræsning skaber vigtige levesteder for invertebrater (hvirvelløse dyr) og mikroorganismer hele året rundt.
- Det er særligt dyrenes tilstedeværelse i vinterperioden, der skaber gode betingelser for at fremme de blomstrende urter.
- Variation i form af områder med vedplanter og krat er vigtige både af hensyn til dyrenes fødeudbud og for at kunne understøtte en højere biodiversitet.

Referencer

Bonavent, C., Olsen, K., Ejrnæs, R., Fløjgaard, C., Hansen, M. D. D., Normand, S., Svenning, J.-C., & Bruun, H. H. (2023). Grazing by semi-feral cattle and horses supports plant species richness and uniqueness in grasslands. *Applied Vegetation Science*, 26(1), e12718.

<https://doi.org/https://doi.org/10.1111/avsc.12718>

Sigsgaard, E. E., Olsen, K., Hansen, M. D. D., Hansen, O. L. P., Høye, T. T., Svenning, J. C., & Thomsen, P. F. (2021). Environmental DNA metabarcoding of cow dung reveals taxonomic and functional diversity of invertebrate assemblages. *Molecular Ecology*, 30(13), 3374–3389.

<https://doi.org/10.1111/mec.15734>

Thomassen, E. E., Sigsgaard, E. E., Jensen, M. R., Olsen, K., Hansen, M. D. D., Svenning, J. C., & Thomsen, P. F. (2023). Contrasting seasonal patterns in diet and dung-associated invertebrates of feral cattle and horses in a rewilding area. *Molecular Ecology*, 32(8), 2071–2091.

<https://doi.org/10.1111/mec.16847>

Natur og vandmiljø

Tema: Biodiversitet og naturforvaltning

Find nyeste viden, inspiration og anbefalinger til, hvordan du forvalter naturen og biodiversiteten bedst muligt og på samme tid tilgodeser en bæredygtig landbrugsproduktion.

Emneord

Beskyttede arter

Fodring af kødkvæg

Udegående heste

Publiceret: 11. december 2023

Opdateret: 11. december 2023

Vil du vide mere?

Emil Skole Læsø

Konsulent

SEGES Innovation P/S

emsh@seges.dk

+45 2026 4003

Støttet af

15. Juni Fonden

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S Tlf. 8740 5000
Agro Food Park 15 Fax. 8740 5010
8200 Aarhus N Email info@seges.dk